

Дмитраш М.
*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету.*
*Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри
теорії права та конституціоналізму ЗУНУ,
суддя у відставці*
Бабкова Т. В.

ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЕТИЧНА ВИМОГА ДО СУДДІВ: ТЛУМАЧЕННЯ, РОЗУМІННЯ ТА СКЛАДОВІ

Доброчесність, у своєму істинному значенні, становить одну з фундаментальних основ етики та моралі. Це поняття відіграє важливу роль у створенні та підтримці етичних норм та цінностей у суспільстві. Розглядаючи доброчесність, ми вивчаємо не лише внутрішній моральний компас людини, але і її відношення до інших, до себе самої та до світу навколо. Морально-етична сторона правового статусу сучасних суддів стає все більш важливою. Розробка та дотримання високих стандартів поведінки та етичних принципів, а також прозоре інформування громадськості про стан справ у цій сфері є критично важливими для справедливого здійснення судочинства, захисту суддів від неналежного впливу та підвищенню довіри громадськості до суддів.

Важливо розуміти, що таке доброчесність. На перший погляд, це може здатися простою ідеєю – бути чесним, правдивим, доброзичливим. Проте, вона охоплює глибокі моральні принципи, які визначаються культурними, релігійними та особистими переконаннями. Доброчесність – це не лише виконання правил, але й внутрішня інтегральність, здатність робити морально правильні вибори, навіть тоді, коли це важко чи не вигідно. Доброчесність — це бажання робити певні вчинки заради інших і суспільства. Людина, яка керується гуманністю, порядністю та справедливістю, а не своїми власними благами та вигодами, вважається доброчесною.

Судді повинні бути еталонними, сумлінними, чесними та об'єктивними як під час виконання своїх службових обов'язків, так і в побуті та в громадських місцях. Отже, під час конкурсу та відбору особисті якості кандидата на посаду судді повинні бути під прицільною увагою. Цікаво, що законодавство України не визначає саме поняття «доброчесність», що, безсумнівно, є недоліком і може призвести до корупції під час відбору кандидатів на посаду суддів [1, с.305].

На рівні Ради Європи доброчесність у Кодексі етики визначається як: цілісність, нерозділеність, чистота манер, чесність. Особиста доброчесність це мати безумовний і стійкий обов'язок щодо моральних цінностей та зобов'язань. У психологічному й етичному розумінні доброчесність означає цілісність і міцну узгодженість якостей особистості та передбачає сумісність компетенцій, цінностей, інтересів, звичок і мотивації індивіда. У професійній поведінці доброчесність передбачає наявність і дотримання розроблених правил, які регулюють упровадження професійних стандартів в установах, органах влади й організаціях. Доброчесність також містить роботу над повноцінним розвитком особистості, здатність контролювати

власні емоції та імпульси, щоб не дозволити їм подолати розум. Доброчесність – це також здатність зберігати особисту гідність і не порушувати гідності інших [2, с.34].

Другим важливим аспектом є відповідальність. Доброчесна людина визнає свої обов'язки та відповідальність перед собою та іншими. Вона дотримується своїх зобов'язань, навіть коли це потребує зусиль чи жертв.

Крім того, емпатія та милосердя також є складовими доброчесності. Здатність відчувати і співчувати іншим, проявляти турботу та допомагати потребуючим – це не тільки прояви людяності, але й прояви моральної сили.

Вивчення доброчесності суддів потребує використання багатьох наук. По-перше, це, безсумнівно, юридичні науки. Вони допомагають визначити, які саме прояви поведінки суддів можуть бути охоплені правовими нормами, моделювати можливість закріплення цих вимог у законодавстві, визначити межі юридичної відповідальності за порушення правових приписів і закладати основу професійного відбору та контролю за доброчесністю суддів у своїх посадах. Тим не менш, очевидно, що правових засобів тут недостатньо. Вивчення соціальної психології досліджує причини недоброчесної поведінки суддів. Ці причини полягають у складному комплексі ставлення людини до навколишнього світу, своєї професії та власної самооцінки. Ціннісні орієнтації – це особливий аспект духовного світу людини, який виникає в результаті вільного вибору певних ціннісних переваг. Ціннісні орієнтації є засобом залучення індивідуального до загального. Це пов'язано з формуванням його прихильності до певних ідеалів, духовних пріоритетів і суспільних вимірів життя. Це відрізняє цінності від цінностей, які існують як надіндивідуальні суті. Цінність визначає особливу визначеність серед існуючих альтернатив, оскільки людина завжди знаходиться в ситуації вибору. Ціннісні орієнтири визначають потреби та інтереси людини, зазнаючи зворотного впливу. Вони створюють певні цінності, які відображають людські потреби. Вони завжди домінують над іншими мотивами людської поведінки, хоча ступінь розвиненості та наповненості цими індивідуальними мотивами має різний вираз. Суспільство втрачає свої цінності, якщо воно не має ціннісних орієнтирів [3, с.37-38].

Ця норма етики охоплює широкий спектр суспільних відносин, на які норми права не поширюються. Якщо конкретизація етичних стандартів не може гарантувати дотримання суддівської етики, я вважаю, що більш ефективним буде виходити з існуючих стандартів шляхом обов'язкового тестування їхнього розуміння та проходження практично спрямованих навчальних курсів і тренінгів. Відповідно до статті 73 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» кандидати на посаду судді повинні вивчити етичні стандарти та вміти їх застосовувати в конкретних ситуаціях. На етапі відбіркового іспиту, який передбачає перевірку теоретичних правових знань кандидата, його володіння державною мовою та морально-психологічних якостей. Якщо проаналізувати зразки морально-психологічних тестів, затверджених Вищою кваліфікаційною комісією суддів, які доступні в Інтернеті, таким чином, можна припустити, що їх основною метою є розкриття психологічного портрету людини, а не перевірка розуміння суддівської етики [4, с.360-361].

Одним із основних питань судової етики є збереження та розвиток

моральних цінностей. Етична культура судового процесу також служить вихованням громадян моральних якостей. Крім того, висока культура судового процесу призводить до більш високих вимог до роботи суддів, прокурорів і адвокатів. З цієї причини домінуючою вважається точка зору, що етична складова роботи юристів більше проявляється під час судових засідань, де вони повинні висловити свою особисту думку, враховуючи принцип змагальності процесу та наявність суперечності думок. На цій основі юристи повинні діяти відповідно до моральних принципів, які цілком узгоджуються з принципами права та правового регулювання [5, с.250].

Отже, доброчесність – це не лише моральний ідеал, але й практична необхідність для створення гармонійного суспільства. Вона відображає внутрішню сутність людини та впливає на її відносини з оточуючими. Тому вивчення та практика доброчесності є важливим завданням для будь-якого суспільства, яке прагне до моральної справедливості та гармонії. Важливо пам'ятати, що доброчесність не завжди є простим поняттям. Іноді вона потребує великих жертв чи вимагає від людини вибору між власними інтересами та моральними принципами. Проте саме ця здатність робити морально правильні вибори в складних ситуаціях підкреслює важливість доброчесності як етичної вимоги.

Список використаних джерел

1. Пунда О. О., Вавринчук, М. П., Когут, О. В. Питання доброчесності як ключового критерію у процесі добору на посаду судді. Юридичний науковий електронний журнал: Електронне наукове фахове видання. 2022. № 1. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2022. С. 304-307.
2. Камінська Н. Доброчесність: соціально-правовий зміст і значення для сучасних реформ. Філософські та методологічні проблеми права. №2 (26). 2023. С. 32–41.
3. Жуков С. В. Адміністративно-правове забезпечення доброчесності суддів: проблеми теорії та практики: дис. на здобуття д-ра ю. наук: 12.00.07/ Міжрегіональна академія управління персоналом. Київ, 2019. 485с.
4. Коваленко І. І. Етичні вимоги до кандидата на посаду судді. *Юридичний бюлетень*. Херсон. 2020. Випуск 17. С. 357-363.
5. Савчин М. В. Moral integrity (моральна цілісність, доброчесність) суддів як складова правової держави. *Закарпатські правові читання* : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції. Ужгород : РІК-У, 2019. С. 247-255.